

POLA MILENIJUMA OD REFORMACIJE I MARTIN LUTHER

Ishak ALEŠEVIĆ

UDK 342.7(73)(=414)

DOI: <http://dx.doi.org/10.26340/muallim.v18i72.1627>

SAŽETAK: U ovoj godini navršava se punih pet stoljeća od Reformacije i rađanja protestantizma. Ovaj veliki polumilenijski jubilej zaokuplja ne samo protestantske crkve, teologe i vjernike nego jednako toliko i druge ekumenske crkve, muslimane, ali također i naučnu, filozofsku i kulturnu javnost i građane. U ovom radu autor donosi kratak pregled uzroka reformacije unutar Katoličke crkve iz koje je nastao protestantizam, te propituje posljedice reformacije na ono što se danas društveno, politički i kulturno smatra Evropom.

Ključne riječi: reformacija, Martin Luther, Crkva, Evropa

Za nas muslimane u Evropi pitanja kršćanstva nikako ne predstavljaju pitanja kršćana za njih same. Mi ne živimo odvojene svjetove jednih pored drugih ogradama izdvojene i samostojne. Naši svjetovi se dodiruju i međusobno prepliću utičući jedni na druge ali sa razlikom što se kršćanski utjecaji prema muslimanskoj manjini mnogo jače ističu i ostavljaju značajnog traga na nama ponekad i u onome o čemu nismo niti svjesni. I ukoliko prije ovo prihvatimo i spoznamo utoliko ćemo se lakše i ispravnije odrediti i sa ovim nositi. U ovoj godini označava se punih pet stoljeća od Reformacije i rađanja protestantizma.

Ovaj veliki polumilenijski jubilej zaokuplja ne samo protestantske crkve, teologe i vjernike nego jednako toliko

i druge ekumenske crkve, muslimane, ali također i naučnu, filozofsku i kulturnu javnost i građane. Protestantizam, više od katoličanstva, simbol je za demokratizaciju, individualizam, rad i disciplinu, nauku i obrazovanje, za usvajanje kapitalizma kao ideologije a protestantskog kršćanstva, kako to protestantizam naučava, kao najprimjerenijeg učenja i prakticanja kršćanske vjere za modernog čovjeka na zapadu. On simbolizira istodobno i modernizaciju, i osvajanje svijeta idući ka njegovom ujednačavanju u svjetsku civilizaciju pozapadnjivanjem. On se, poslije islama najsnažnije širi i nameće, i danas broji više od 400 miliona vjernika evangelističko-luteranske, kalvinističke, anglikanske crkve i još velikog broja malih crkava, najviše u progresivnim, prenapučenim,

moderno izgrađenim zemljama i urbanim središtima. S druge strane nameće nam se Reformacija kao uzor za modernizaciju organizacije i učenja islama sa ozbiljnim iščekivanjima da se to i dogodi.¹ Tako na primjer u ovom pogledu bivša muslimanka porijeklom iz Somalije Ajan Hirsi Ali objavila je knjigu "Jeretik-Zašto je islamu potrebna reformacija"².

Dana, 31. Oktobra, 1517. godine Martin Luther objavio je, i javno istaknuo svojih 95 teza – prijedloga za unutarnje i vanjske promjene u Katoličkoj crkvi. Ni sam nije bio svjestan da će se čitava tadašnja javnost Njemačke i šire pozitivno, ili negativno, gotovo u hipu odrediti prema Lutherovim prijedlozima. Već na samom početku, u prelasku sa 15. na 16. vijek u 12 država djelovale su

¹ "News Week" – "Potrebna je muslimanska reformacija"; "The Huffington Post" – "Islam je potrebna reforma iznutra"; "The New York Times" – u kojem kolumnist Thomas Friedman u tekstu iz 2002. godine poziva islam na povratak ka

Reformaciji. Neki su pogrešno u Abdel Fatih Es-Sisiju egipatskom predsjedniku vidjeli muslimanskog Martina Luthera.
² Ajan Hirsi Ali, Mogadiš, 1969. Somalija, spisateljica, politikolog i društveno angažirana nizozemsko-američka aktivistica, bivša

muslimanka, ateistkinja, poznata po oštroj i neprimjerenom kritici islama, muslimanskih društava i radikalnih islamističkih pokreta. Knjigu: "Heretic: Why Islam Needs a Reformation", Harper&Row, 2015., 288 s., tematika: kritika islama.

štamparije, a u samoj Njemačkoj toga vremena bilo ih je 60. Teze su se bez njegovog znanja i sudjelovanja umnožavale i dijelile, od ranije već uzavrele mase izašle su na ulice, a Luther se za samo par godina uzdigao u najpoznatiju i najuticajnijiu ličnost Evrope. U ovoj jubilarnoj godini Luthera i Reformacije katolici i protestanti, obe crkve, izradili su zajednički dokument³. U ovom dokumentu i jedni i drugi se obavezuju na zajedničko obilježavanje ovog vjerskog, kulturnog i civilizacijskog jubileja. Obje strane priznaju da su sukrovci za razbijanje jedinstvene Kristove crkve, ali i da su danas mnogo bliži jedni drugima nego što su to prije bili i da je mnogo više onoga što ih povezuje nego li onoga što ih dijeli. Prethodno, 1999. godine u Augsburgu potpisan je i dogovor sa Vatikanom o doktrini spasenja u kojem se opravdanje pred Bogom postiže ne više i vjerom i dobrim djelima kako je naučavala Rimokatolička crkva nego suglasno sa protestantima isključivo vjerom u Boga. U njemačkom gradu Konstanzi održan je 16. Ekumenski sabor. On je pokazao niz vjerskih, organizacijskih, društvenih i političkih previranja i sukoba unutar Evrope. Nesuglasja i sukobi unutar Katoličke crkve narasli su do te mjere da su pored pape Grgura XII bila još dvojica protupapa od kojih je jedan Ivan XXIII u dogovoru sa carem Sigmundom Luksemburškim sazvaio Sabor koji je trajao od 1414. do 1418. godine na kojem je raspravljano o izboru pape, osudi protupapa, nacionalnom suverenitetu, pravima pagana, o pobunama i sukobima kao i o osudi djelovanja John Wycliffea i Jan Husa i uopće heretika.

Sve je ukazivalo na to da je ujedinjenje Evrope da bi se sa Iberijskog poluotoka potisnuli Arapi i Jevreji i zaustavilo nadiranje Turaka i širenje njihove imperije oslabljeno u korist gradnje nove integracije Evrope ovoga puta usljed vjerskih, kulturnih, ekonomskih i političkih evropskih unutarnjih

nemira i sukoba. I tako se nezaustavljivo, u snažnim gibanjima, najviše u krvi, rušio jedan svijet, radala novovjekovna Evropa ostavljajući iza sebe svijet kasnog srednjovjekovlja. Pojavi Luthera nepotrebno je pridavati isključiv i najveći značaj u rađanju novovjekovne Evrope. On je bio tek kap u prepunoj čaši, kvasac koji je poduprijeo i pospješio već započete procese.

Sin rudara iz Eiselbena u Harzu Martin Luther rodio se 10. novembra 1483. godine. Na univerzitetu u Wittenbergu godine 1512. stekao je zvanje doktora i neposredno potom preuzeo katedru biblijske teologije na istom univerzitetu. Narednih pet godina proučava biblijske spise posebno Pavlove poslanice i naročito traženje smisla u izrečenome: "Griješnici i ujedno pravednici." I on, suprotno tadašnjem učenju crkve o čovjeku pogetom pod teretom grijeha koji se spasiti može samo putem Crkve i njenim posredstvom, neprekidnim kajanjem, traženjem oprosta, obredima i milodarom, on otkriva da je spas u Boga i do nje ga se dolazi samostalno kroz kajanje, gnjev prema griješnju, ali istovremeno i kroz volju i nastojanje da se iza zove milost Božija nikada ne sumnjajući u dobrotu i milost Božiju i spas onih koji Boga vole i štiju jer bez obzira na čovjekovo djelo spas je isključivo stvar Boga i On jedini o tome odlučuje. Luther je ova svoja razmišljanja nazvao "dobra vijest" = grčki "euangelion", evanđeoskim, pa se protestantski pokret koji je on izazvao nazvao i reformacijom kao širi i opći pojam, i užem smislu evangelizmom. Luther, koji nije imao namjeru rušiti, niti podijeliti crkvu, izazvao je svojom reformacijom strašne potrese kako unutar Crkve tako i u društvu i s pravom ga "Spiegel" u ovoj jubilarnoj godini naziva istovremeno i "reformatorom i reacionarom". Naime, u vjери, on je samo ukazao na činjenicu da i pored najboljih namjera činimo loše jer nam nedostaje dovoljno znanja posebno znanja da se pravilno

interpretiraju stvari. Katoličkoj crkvi toga vremena nedostajalo je valjano znanje i tumačenje vjere u narodu. Otuda se uz najbolje namjere u vjericima izrodio strah zbog stalne njihove griješnosti, strah zbog nečiste savjesti, i sebični sentiment. Od vjernika se neprekidno tražilo da se kajaju zbog tegoba u duši i srcu usljed griješnja a nije im ukazivano na uzroke griješnja koji leže u lošim motivima. Crkva ih kroz ritual, molitve, i dobročinstva "oslobađa" i "pere" im duše a da se oni odista nisu iskreno pokajali i obećali da se na grijeh neće više vraćati jer između čovjeka i njegovih grijeha stajali su Crkva i svećenik. Luther je jasno ukazao na ovu činjenicu i on je zahtijevao slobodnog čovjeka i u društvu i pred Bogom i istovremeno odgovornog individuuma. Oslobađao je ljude i nudio razumna rješenja oslobađajući ih plemenskih shvatanja i puke ovisnosti o crkvene autoritete. Ova svojevrsna teologija oslobođenja revolucionarno je Lutetrovo djelo. Jedan plemenski izgrađen moral okamenjen kroz tradiciju tražio je da se ne pita što je općenito dobro a što zlo. U središtu mu je ne grijeh kao grijeh nego nad kim je grijeh počinjen?! Pravda se ne tretira kao apsolutno pravo i pravičnost jer pripadanje crkvi, narodu, naciji je iznad. Nisu se liječili uzroci nego posljedice griješnja. Iako je u početku naučavao općenito o spasenju, u ovu zamku pred kraj života uvučen je bio i Luther. On je s velikom isključivošću, i otvoreno iskazanom mržnjom govorio o muslimanima i njihovom vjerovanju nazivajući islam vrlo štetnom religijom punom laži i neistine, a Muhammeda – Mir Božiji s njim, smješta ga je u društvo Satane, a njegovo djelo kao neprijateljsko po kršćanstvo i kršćane preporučujući kršćanima da se postom i molitvama mole protiv muslimana Turaka koji su 1529. bili opsjedali Beč. On isto toliko i o Jevrejima s negodovanjem, mržnjom i nepovjerenjem sudi kako to naglašava i Margot

³ Dokument pod nazivom: "Od konflikta do komunikacije", Ženeva, 17.06.2017.

⁴ Margot Käßmann, marburg, 1958.,

teologistkinja i jedno vrijeme biskup Evangelističke crkve, Predsjednica Savjeta Evangelističke crkve u Njemačkoj – EKD, a sada

ambasadorica EKD za proslavu Reformacije, u članku "Šokantni primjer antisemitizma" objavljen u "Frankfurter Allgemeine".

Kesman istaknuta savremena protestantkinja⁴. Ona ističe da se u cjelovit sud o Lutheru mora ugraditi i njegov negativan stav spram Jevreja nazvavši ih “Đavolji narod” i u u spisu iz 1543. pod nazivom “O Jevrejima i njihovim lažima” pozvao “da se zapale njihove sinagoge ili škole, njihove domove treba razrušiti, a njihovom imovinu i njihove knjige zaplijeniti.” Nasuprot Lutheru stajala je moćna katolička crkva koja se teško oslobađala tradicije i privilegija. Naime, Rimski papa priskrbila je sebi pravo na apostolsko naslijeđe koje unatrag seže sve do apostola Petra a čiji je zastupnik papa, nezabudiv pastir i učitelj, a katolička crkva tretira se kao jedini ispravan objedinitelj i predstavnik svih kršćanskih crkava, pa i kršćanstva uopće i nositelj i održavatelj jedinstva njihovog. Katolički (prema spisima iz I i II st.) odnosi se na “sveopću crkvu” odnosno “tijelo Kristovo” kojem pripadaju svi “novorođeni vjernici iz svakog plemena, jezika i naroda” okupljajući tako sve crkve koje čine jednu sveopću crkvu čuvaricu, učiteljicu i spasiteljicu⁵. Diskreditirajući Rimokatoličku crkvu i papinstvo Lutheru papu kao pastira i vrhovnog poglavara naziva posve brutalno se izrazivši “kurviš nad kurvišima” i “glavnim crkvenim kradljivcem i lopovom”⁶, a osim ovoga on papsku bulu od 10.12.1520. godine pred očima javnosti spaljuje i objavljuje spis pod naslovom: “Zašto je doktor Martin Luther spalio papine knjige i knjige njegovih učenika” u kojem papu imenuje za “Antikrista” a njegov prijestol “prijestolom Antikrista”. Već 1521. godine car Karlo V nakon što je Luther odbio da se pokaje i povuče svih 44 svoja prema Crkvi neprimjeren iskaza Car objavljuje u Wormsu papinu ekskomunikaciju Luthera iz Crkve. Insistirajući na svojim prijedlozima Luther se zauzimao za reformu vjerovanja i Crkve pitajući se za

čovjekov spas, za pitanje vjerskog autoriteta, za suštinu i cilj čovjekovog života, i o tome šta je zadaća Crkve. Martin Luther, Ulrich Zwingli, Jan Calvin, i John Knox predstavnici protestantizma iznijeli su osnove doktrine protestantizma u pet sola. “Sola” je latinska riječ i znači “samo”, “isključivo”. “*Sola Scriptura*” – samo Pismo. Biblija je jedini autoritet u pitanjima vjere i vjerske prakse. Po njoj se mjeri svako učenje i naučavanje Crkve. Ovo je suprotno učenju Rimokatoličke crkve po kojoj su jednakopravni i Biblija i Tradicija koja jedino i nepogrješivo tumači Bibliju i iz ova dva izvora izvode se norme vjere. Međutim, Protestantska crkva ne prihvata da se vjerniku između njega i Biblije umeću crkveni autoriteti i Tradicija. Zauzimajući se za ratio i osiromašivši vjeru za mistiku i čuda protestantizam se protivi kontemplativnom misticizmu i klasičnoj crkvenoj skolastičkoj teologiji. “*Sola Gratia*” – spasenje samo po Milosti. Samo Bog prašta i nudi vječiti spas čovjeku. Zahvaljujući Kristu i njegovom iskupiteljskom žrtvovanju kako je to sam Bog odredio protestantski čovjek je spašen bez obzira na njegovo djelo. Čak i samo djelo, ma kakvo ono bilo jer djela nisu uslov za praštanje, pokazuje i dokaz je opravdanja iskupljenja Kristova u ime kršćana pa oni mirno iščekujući životni kraj sele se u Raj. Rimokatolička crkva teži da unese radost za dobročinstva i kajanje za zla djela. Čovjek se spašava kroz vjeru, kajanje, pokoru i dobro djelo. Za to su potrebni i ispovijed, i pokajanje, indulgencija, posredničko djelo i milost Djevice Marije, Svetih i Blaženih, i po smrti čistilište kako bi se prokrčio put ka Raju. Sve ovo protestantizam odbacuje kao nepotrebno i nebiblijsko jer spasenje nije u domeni čovjeka nego u domeni Boga koji u svijetu djeluje po volji Svojoj bez da se bilo što od Njegovog plana mijenja ili remeti.

“*Sola Fide*” – spasenje samo po vjeri i kroz vjeru. Kako protestantizam odbacuje svećenstvo kao posrednika i nosioca svetih moći, liturgiju simboličnu žrtve i transsubstanciju, te isposništvo kroz celibat, ovo se učenje okreće prema čovjeku i njegovom direktnom suodnošenju sa Bogom. Od svih tajni priznaje samo krštenje i euharistiju u kojoj učestvuju i laici i svećenici prizivajući na same sebe izravno milost Božiju jer čovjek nosi u sebi neizbrisivu i stalnu griješnost još od Adamovog pada i on je “u isto vrijeme i opravdan i griješan” jer stvoren je kao takav. “*Solus Christus*” – samo Krist i njegovo zauzimanje za čovjeka pred Bogom i niko drugi. “*Soli Deo Gloria*” – slava samo Bogu. Čovjekov život se odigrava pred licem Božijim i odgovornost i stajanje je pred Njim. U spisu “Protestantin” iz 1529. Stoji: “Kada se radi o časti Božijoj i o stvarima blaženstva duša, svako mora lično da stane pred Boga i podnese izvještaj.” Da bi se ovo postiglo čovjek prethodno mora biti upoznat sa sadržajem Biblije ali na način da se taj sadržaj potpuno razumije. Stoga je on pristupajući svojem prijevodu zapisao: “Treba razgovarati sa majkom kod kuće, sa djecom na ulici, s običnim čovjekom na tržnici i pažljivo ih slušati kako govore te u skladu s time prevoditi.” Luthera Biblija ne samo što je porodila vjerski utjecaj, ona je utjecala i na razvoj i standardizaciju jezika premda je u to vrijeme bilo više prijevoda od strane Katoličke crkve na njemački jezik (neki ističu 9, drugi 12, a neki čak 27 prijevoda). Sa stanovišta sadržaja načinjene su brojne intervencije korekcije sadržaja teksta i izraza koje je Luther učinio sve do svoje smrti 1546. Pripremajući Lutherovu Bibliju za 500. obljetnicu 40 posto sadržaja je korigovano u odnosu na originalni tekst iz 1545. godine.⁷ Zvanična Crkva ne samo što je izopćila Luthera, ona je i njegov prijevod Biblije bila zabranila proglašivši ga neistinitim.⁸ Crkva je uglavnom uređivala i vanjski i unutarnji život čovjeka pa je vjeru, iskupljenje za grijeh, spasenje, prokletstvo i vječni

⁵ Vidjeti u: Knjiga Otkrovenja 5:9 i 7:9.

⁶ Prema Prof. dr. Ivan Markešić, Institut “Ivo Pilar” Zagreb

⁷ Prema: IPA – Informativna protestantska agencija, u članku: “Revizija Luthera Biblije”, 2016.

⁸ Prema: Wormski edikt od 08.05.1521.

život definisala isključivo kroz instituciju Crkve. Stavljajući težište sa Crkve na osobu slobodnog individua protestantizam je suzio djelatnost Crkve i svećenstva na zdravorazumno poučavanje i tumačenje Biblije, i na služenje svetih tajni po Bibliji⁹ Crkva se tumači kao “semper reformanda” ona koja je u stalnim mijenama i prilagodabama. U protestantizmu potire se distinkcija svijeta na profani i sakralni kao podjela na niži svijet i svijet viših uzvišenih vrijednosti. Do milosti i oprosta može se doći sa vjerom i čestitim radom i vršenjem dužnosti iz svakodnevnog života uz vjeru i pouzdanje u Boga. Tako nisu mjesta spasenja samo prostori sakralnih objekata, procesije, hodočašća, grobovi svetih i blaženih, objekti i predmeti što posjeduju posebne iscjeliteljske i spasiteljske moći, čovjek se kao vjerni sluga Božiji potvrđuje i zavređuje oprost i spas u radu priskrbljujući za poslodavca, državu, svoju porodicu i sebe, jednostavno vršenjem dužnosti, služenjem kroz rad, vještinu, znanje. Izlaskom iz hramova u svijet svakodnevnice, slobodnim pristupom Bibliji i njenim umnožavanjem do stupnja dostupnosti svakom vjerniku i vjernici vjera se oslobodila stega Crkve i počela slobodno da živi u čovjekovoj svakodnevnici. Uzdižući i cijeneći rad i napredak, protestantizam se mladom kapitalističkom društvu nametnuo kao duhovna podloga tumačeći da je nauka, rad, osvajanje svijeta, progres iskaz pokornosti i Bogu-ugodno djelovanje. Protestantски zahtjev za radnim moralom, za skromnosti, radnosti i poštenjem izliječio je mlado buržoasko društvo od potkupljivosti, koruptivnosti, nepotizma. Sve oštriji sukobi između protestanata i katolika gradili su potrebu udruživanja kneževina i pokrajina i stvaranja državnih zajednica istovjernih kršćana katolika i protestanata, a potreba zaštite državnih interesa razvijala je pravo i izgrađivala pravne državne

sisteme i stvarala ustave država. Protestantska crkva umjesto vezivanja uz papu vezuje se sa kraljevima država aktivno sudjelujući u javnom životu. Nakon Velikog raskola ili Velike šizme od 16. novembra 1054. godine kada se jedinstveno, premda neki tvrde formalno jedinstveno, tijelo halkedonske crkve za stalno podijelilo na tlu srednjovjekovne Evrope na istočnu i zapadnu crkvu, na katoličanstvo i pravoslavlje, te kada je izaslanstvo pape Lava IX posjetilo Carigrad sa kardinalom Humbertom na čelu i bacilo anatemu na carigradskog patrijarha Mihaila Kerularija, a on potom u Aja Sofiji Patrijarh uzvratio anatemon na Rimokatoličku crkvu desio se milenij-ski rascjep jedinstvene crkve koji upoprno još traje. Ništa manji potres desio se i sa Reformacijom na čijim temeljima naročito je prosperirao mladi kapitalizam, buržoaska klasa, radništvo, prosperiralo je moderno društvo, a Rimokatoličkoj crkvi ograničena svjetovna moć i dodijeljena joj je podjela. No u svakom društvenom zbivanju ima i pozitivnih promjena i pomaka. Tako je Reformacija, već pripremljene promjene u organizaciji i učenju Rimokatoličke crkve pospješila i ubrzala, a ono što je trebalo mijenjati izmijenjeno je, a ono što je potrebno naglasiti i učvrstiti naglašeno je i učvršćeno je. To se već dalo zapaziti na naročito istaknutom Tridentskom koncilu devetnaestom po redu u Katoličkoj crkvi koji je održan u Italiji, u Tridentu od 13.12.1545. do 04.12.1563. godine koji je odgovorio na tadašnja najznačajnija pitanja i izazove u području teologije i ekleziologije. Potvrđeno je nicejsko-carigradsko vjerovanje s deuterokanonskim knjigama kao ravnopravnim i sastavnim sa Svetim pismom. Vulgata, latinski prijevod Biblije potvrđen je vjerodostojnim. Prihvaćen je kreacionizam tj. doslovno čitanje Biblije. Opravdanje se postiže i vjerom i djelom a ne samo

vjerom kako naučava protestantizam. Ponovno je potvrđeno svih sedam sakramenata. Euharistiju sprovode i njoj prisustvuju potvrđeni svećenici koji nasljeđuju starozavjetno svećenstvo, i tom prilikom “Krist je stvarno, istinski i bitno prisutan” što čine na temelju njegovih riječi apostolima “ovo činite meni na spomen” što protestanti niječu i prihvataju da je to samo simbolički čin kojem nije prisutan Krist, i koji može obaviti široko svećenstvo i da mu bude prisutna i vjerna masa. Potom je Koncil potvrdio Čistilište, vršenje mise živima i umrlima, zazivanje svetih u molitvama i za traženje oprosta, kao i ispovijest i davanje oprosta uz oprez da se ne vrše zloupotrebe oprostajnica. Na kraju donesen je indeks zabranjenih knjiga, te štampanje Biblije, katekizma, brevijara i misala. Na dokumente ovoga koncila papa Pio IV donio je svoju papinsku bulu o obaveznosti pridržavanja i odluka i dokumenata Koncila uz prijetnju izopćenjem.

Dr. fra. Luka Marković¹⁰ priznaje da je “on uzdrmao pospanu Katoličku crkvu”, da je svojim djelovanjem prema dr. Ivanu Markešiću podstakao niz hvale vrijednih promjena reformskog karaktera koje su se dogodile i u Rimokatoličkoj crkvi i u društvu, podstakao kulturu raznolikosti, ekumenizma, dijaloga, izgradnje mira, razvoju slobode i demokratskih vrijednosti. Međutim, za zapitati se je, u godini velikog 500. godišnjeg jubileja, koliko je općenito u nama Evropljanima danas i uopće građanima na područjima dominantno prisutnog zapadnjačkog promišljanja i prakse još prisutno to mistično, duhovno, sveto zbog kojega se na tlu Evrope lila nemilice krv kao što je to bilo u Njemačkoj, u doba Reformacije, koja je u tridesetogodišnjim vjerskim ratovima bila izgubila jednu trećinu stanovništva. Sveto je poraženo i ustuknulo je pred svjetovnim. Sekularizam koji sa Reformacijom uvodi sekularnu kulturu u društvo gdje se čovjeka oslobađa od izravnog utjecaja vjere, vjerskih zakona, na vjeri izgrađenog morala, institucija i vjerskih dostojanstvenika

⁹ Vidjeti u: “Confessio Augustan”, Augusturska skupština iz 1530. u članu 7.

¹⁰ Tekst pod naslovom: “Martin Luther i 500.

Obljetnica reformacije – Zaslužan je premda je ponekad previše tražio svoju istinu”, objavljeno u “Glasu Koncila”, 11.02.2017.

i sve to ostavlja u privatnu sferu i u nadležnosti čovjekove svijesti. Podijelivši i odvojivši svijet države od svijeta vjere bez uplitanja jednih prema drugima, postepeno je država počela zauzimati i nadomještavati vjersko i svojom ideologijom ponudila kvazi-religijsko koje se potom nametnulo i postupno usvojilo. Protestirajući protiv crkvene vlasti i podložnosti uspostavljena je i podržana svjetovna vlast i podložnost po kojoj se danas živi, a da se gotovo niko i ne upita za suštinu i cilj tog novog "neobjavljenog vjerovanja" modernoga čovjeka neoliberalne, četvrte ere kapitalizma koje ga zaokuplja ali ne i ispunjava i čini ga i tužnim, i osamljenim, praznim, hladnim i izgubljenim. Stoga, s pravom pita se njemački teolog i kritičar Alexander Schwabe¹¹ kome obljetnica i Reformacija? kada mladi sve manje misle na Boga? Kako govoriti o Reformaciji kada se Evropa sada brine o strahu pred islamom? Kako govoriti o Bibliji, a čovjek je ne traži, demitologizirao ju je i prilagodio ne

sebe Pismu nego Pismo sebi? Kako da Luthera i pitanja vjerovanja približimo čovjeku nezainteresiranom za vjeru i neprožetog vjerom i zašto se svjesno prešućuje i vjera i iz nje proistekle evropske civilizacijske vrijednosti? I mi muslimani na Zapadu suočeni smo sa krizom islamskog identiteta kojeg sekularistički način mišljenja, izražavanja i življenja podriva i potkopava kod druge i pogotovo treće generacije ovdje dobro integrisanih muslimana. Odgovarajući na izazove Reformacije i pitanja u vezi sa Reformacijom u islamu i kod muslimana, a u povodu velikog jubileja, Hasan Mehdi zahvaljuje se u "The Guardian" (od 17. 5. 2015.) i veli: "Bez reformacije islama, molim"¹² i napominje kako je posljedica protestantske reformacije "bilo ogromno krvoproliće koje je zahvatilo cio evropski kontinent" i pita se potom "da li zaista ovo želimo i muslimanskim društvima, već dovoljno razorenim sektaškim sukobima, stranim okupacijama i gorkim

naslijeđem kolonijalizma – sve u ime reformi, napretka, i liberalizma?", i potom tumači da je i islam, kao i svaka druga, zasebna religija posebna i specifična, da posjeduje vlastitu Knjigu, spise i tradiciju, da prolazi različite "specifične geo-političke i socio-ekonomske procese", i da za razliku od kršćanskog ustroja svećenstva i pape ne posjeduje jednog adresanta kojem bi se eventualne muslimanske teze uputile. Možda bi u ovom pogledu, u duhu velikog jubileja, bilo i ekumenski i dijaloški potrebnije, bolje, ispravnije i djelotvornije odrediti se prema pogubnosti sekularizacije¹³, iznaći puteve i načine obnove, kako ponovno kod svih oživjeti ljubav, poštovanje i pokornost Bogu i Njegovoj Objavi, ponovno izgrađivati i čvrsto uspostavljati poljuljani mora kod pojedinca, u porodici i društvu, oslobađati se okova materijalizma, rasipništva i potrošačke kulture kao zajedničkih osnova i vrijednosti jednako svakoj vjeri, vjerniku, zajednici i društvu potrebnih.

¹¹ Alexander Schwabe, član redakcije: "Christ in der Gegenwart", studij teologije na Fakultetu u Neudettesau i Tübingenu, politički redaktor u "Spiegel Online" i "Zeit Online". Obraduje pitanja teologije, politike i društva.

¹² Mehdi Hasan, rođen je 1979. godine. Pakistanskog porijekla, britanski historičar medija, dekan i profesor na "Beaconhouse

National University" u Lahoreu; u "The Huffington Post" direktor za pitanja politike; novinar "Al-Jazeera".

¹³ Kako prenosi Agencija FENA od 01.07.2011. pod naslovom: 'Popularna kultura i sekularizam veće prijete islama'. Organizacija Forum Pew predstavila je na Svjetskom kongresu čelnika Protestantske crkve u Južnoj Africi

rezultate svojih istraživanja o vjeri i javnom životu istakavši da je 71 posto ispitanika označilo sekularizam kao najveću opasnost protestantizmu, dok se za islam kao opasnost izjasnilo njih 47 posto. Naglasili su da ima isuviše mnogo i nasilja i nemorala, te da vlada neumjerena potrošnja, rasipništvo i materijalizam kao suprotnosti kršćanstvu.

الموجز

خمسة قرون على الإصلاح ومارتن لوتر

إسحاق أليشيفيتش

تصادف هذه السنة مرور خمسة قرون كاملة على الإصلاح وولادة البروتستانتية. لا تستقطب هذه المناسبة الكبيرة اهتمام الكنائس ورجال الدين وأتباع المذهب البروتستانتي وحسب بل تهتم بها وبنفس القدر باقي الكنائس، والمسلمون، وكذلك جمهور الفلاسفة والمتقنين والمواطنين. يقدم الكاتب في هذا العمل عرضاً موجزاً لأسباب الإصلاح داخل الكنيسة الكاثوليكية التي ولدت منها البروتستانتية، ويستقصي نتائجها المؤثرة في ما يعتبر اليوم أوروبا، اجتماعياً وسياسياً وثقافياً.

الكلمات الرئيسية: الإصلاح، مارتن لوتر، الكنيسة، أوروبا.

Summary

HALF MILLENNIUM SINCE REFORMATION AND MARTIN LUTHER

Ishak Alešević

This year marks full five centuries since the Reformation and the birth of Protestantism. This great anniversary engages not only protestant churches, theologians and believers but also other churches, Muslims as well as scientific, philosophical and cultural scholars and public. In this article the author presents a brief review of causes for the Reformation within the Catholic Church that resulted in creation of the Protestantism with a view of the consequences it had upon today's cultural, political and social life of Europe.

Key words: the Reformation, Martin Luther, Church, Europe